

UNA EXCURSIÓ A MOLLET

L'ANY 1879

Ferran Pérez i Gómez

En l'article dedicat als orígens de l'excursionisme a Mollet del Vallès, aparegut en el número 9 de NOTES de l'any passat, fèiem esment de dues excursions a Mollet que tingueren lloc el gener de 1879. Les cròniques d'aquestes excursions, realitzades per diversos membres de l'Associació d'Excursions Catalana i publicades parcialment en el butlletí d'aquesta associació, ens han proporcionat una informació molt valuosa sobre el Mollet de finals del segle XIX. La fortuna ha volgut que l'acta de l'excursió a Mollet del 19 de gener de 1879, redactada per Josep Fiter i Inglés, encara es conservi íntegra a l'arxiu del Centre Excursionista de Catalunya, situat al carrer Paradís de Barcelona¹, juntament amb unes làmines de dibuixos presos pel mateix Fiter i que reproduïm en aquestes pàgines². La troballa s'hauria pogut arrodonir amb la recuperació dels diversos objectes arqueològics que els excursionistes s'endugueren a Barcelona, però de moment això no ha estat possible.

Aquesta crònica té un gran interès per diversos motius. D'una banda, el seu autor fa una excel·lent narració del viatge a Mollet del Vallès, tot descrivint detalls de l'església, del poble i de la masia de Can Borrell. D'altra, recull de forma cronològica una sèrie d'episodis de la història molletana, des de l'Edat Mitjana fins a la Guerra del Francès³, i esmenta diversos objectes arqueològics. Entre ells cal destacar la làpida romana de marbre amb inscripcions dels segles I i XII, de la qual en fa una detallada descripció. Tot plegat constitueix un magnífic exemple de crònica excursionista de l'època de la Renaixença.

Abans, però, de passar a la transcripció de la crònica (que hem dividit en parts encapçalades per uns breus títols per tal de facilitar-ne la lectura), intentarem donar resposta a una sèrie de preguntes que potser el lector ja s'haurà formulat: qui era Josep Fiter? On són en l'actualitat les restes arqueològiques de Mollet que els excursionistes s'emportaren?

Josep Fiter i Inglés

Josep Fiter i Inglés va néixer a Barcelona l'any 1857. Va estudiar les carreres de Filosofia i Lletres i Peritatge Mercantil. Dominava el llatí, l'àrab i l'hebreu, i cursà estudis artístics a l'Escola de Belles Arts de la Llotja. Amb només quinze anys va fundar el periòdic il·lustrat *La Bandera Catalana* i en 1879 *L'Escut de Catalunya*. Va col·laborar en diverses publicacions de l'època com *La Rondalla*, *La Renaixensa*, *Lo Gay Saber*, el *Calendari Català* i *La Llumanera de Nova York*. També va participar en diaris escrits en castellà entre els quals destaca *La Mañana* de Madrid.

A més a més de periodista, Fiter fou autor de diversos treballs literaris de caire històric i econòmic, sobretot en castellà, com, per exemple, *Expulsión de los judíos de Barcelona* (1876). Però potser el camp en el qual va sobresortir més fou en el de l'excursionisme. Es pot considerar com un dels pares de l'excursionisme català, ja que va ser un dels sis membres fundadors l'any 1876 de l'Associació Catalanista d'Excursions Científiques, la primera entitat d'aquesta mena que apareixia al Principat. Des de la presidència d'aquesta associació i, més endavant, com a membre de l'Associació Catalana d'Excursions i del Centre Excursionista de Catalunya, va dur a terme una intensa i prolífica tasca que impulsà l'expansió de l'esperit excursionista arreu de Catalunya i fins i tot a terres de Castella. La crònica i els dibuixos que féu en la seva excursió a Mollet, quan sols tenia vint-i-dos anys, són una bona mostra del seu treball.

Cal anotar, igualment, que destacà com a brodador i puntaire, i va fer diverses exposicions a Europa i Amèrica. Fou el primer president de l'Associació Protectora de l'Ensenyança Catalana (1899). Josep Fiter va morir el 16 de juny de 1915, a l'edat de 57 anys.⁴

Josep Fiter (1857-1915), prolífic escriptor i actiu excursionista, és l'autor de la crònica i dels dibuixos d'aquesta excursió a Mollet l'any 1879. És considerat un dels fundadors de l'excursionisme català. (Clixé procedent de l'arxiu fotogràfic del Centre Excursionista de Catalunya).

On han anat a raure els objectes arqueològics de Mollet?

El llistat d'objectes que esmenta Fiter en la seva crònica és prou interessant per a preguntar-se on són en l'actualitat: la làpida de marbre romana amb inscripcions del segle I i XII; una estàtua de sant Vicenç del segle XVI (cap⁵ i cos per separat); dues bales rases de la Guerra de la Independència o del Francès, i tres fragments d'un finestral i d'un capitell del segle XVI. Tot aquest material va ingressar en l'antic Museu del Centre Excursionista de Catalunya en 1879 però, malauradament, avui dia aquest museu ja no existeix. La majoria d'objectes que el formaven han estat dipositats al llarg dels anys en museus de la ciutat de Barcelona com el Marítim, el Numismàtic o l'Arqueològic, per la qual cosa la seva localització es fa molt difícil⁶.

Tanmateix, encara hi ha una petita possibilitat d'èxit si es fa una recerca exhaustiva entre els dipòsits dels museus barcelonins abans esmentats. Fóra molt important per a la història de Mollet trobar aquestes restes arqueològiques tan significatives. Tant de bo es pugui aconseguir.

ACTA de l'excursió particular a Mollet —19 de gener de 1879— llegida el dia 22 de març de 1879 en una vetllada literària per l'autor, Josep Fiter i Inglés.

“Senyors:

Si per primera vegada vingués des d'aquest lloch a pregar-vos una estona d'atenció, quasibé deuria avans de començar usar de fórmules ja gastades per la costum y que sols escauen quan d'un treball literari es tracti, més que no senten que del tot bé al referir-se a un aplec de datos curiosos e interessants, que exposen única y exclusivament, investigacions y bona fortuna. Encarregat per los concurrents á l'excursió particular que vinc a referirvos de transmetre las impressions en ella recullidas. Vaig donchs á comensar com plint ab comanda tan honrosa com immerescuda.

1) Sortida de l'estació de Barcelona i arribada a Mollet. Record de la trobada amb Mn. Vicenç Triadú el 6 de gener de 1879, qui els mostrà l'església parroquial i els seus tresors artístics.

Lo passat dia 19 de gener es presentà cobert de boiras lo celatge y expellint humitat la superfície de la terra. Ab nostres entussiastas companys Arnet,

Canal y Ciuró nos havem proposat satisfer un compromís contret á consecuencia de la excursió colectiva celebrada lo día 5 del meteix mes y el bon nom de la societat que devíam representar 'ns obligava á un petit sacrifici. A las vuit del matí, sense que 'ns fes recular la pluja que acompassada queya, ni els núvols que amenassadors de tempesta cobrían lo espay, nos reunirem los dos primers esmentats consocis y el qui en aquest moment té el gust d'endressarvos la paraula, pera dirigirnos á Mollet ahont ja 'ns esperava En Joan Ciuró.

Aficionats á estudiarne las lleys dels contrastos, permeteume una que fassa sobresurtir un detall que s'hi escaié mentres en la estació esperàvam ab lo delit acostumat l'avís: pera muntar al tren es prepararen altres pera sortir en lo mateix, mes lluny de conduhirlos lo sentiment d'amor al art y als recorts gloriosos de la patria, anavan, tal volta, per medi d'una manifestació política que aplaudiríem si hagués sigut desproveida de tendencias d'antagonisme a resucitar passions que deurían ofegarse, y á commemorar escenas que massa gravadas restan en lo cor de las familias, y seran mácula pera sos factors.

He dit ja, que nostra expedició era lo compliment de cert compromís abans contret. En efecte, quan retornàvam de l'excursió á Caldes ab nostre digne President Sr. Arabia y lo Sr. Tobella, vàrem creure del cas visitar al delegat de la corporació á Mollet, Mossen Vicens Mª Triadó, de qui tan gran recort guardan los fundadors de la Associació Catalanista d'excursions Científiques que concorregueren á la exploració de la cova de Na Guillem, en Moncada, lo día 4 de Febrer de 1877. Lo Sr. Triadó es mostrá llavors, y s'ha mostrat sempre, completament identificat ab lo bell ideal que ens guiava, y que Déu mitjançant no havem d'abandonar: l'amor a Catalunya y el respecte á sas glorias, dins d'ell comprés. Tant és això que recordaré sempre ab agrahiment la comunicació que va endressarme pocs dies després d'havernos separat d'aquell centre, comunicació espontánea y sentida per demés. Era donchs deber nostre saludar al digne representant de Mollet y cap al tart d'aquell día, quant retornavam d'admirar lo esplendor antich de Caldas y la riquesa que li dóna son inagotable font termal, atravessárem la carretera y ens presentárem á Mossen Triadó. No fou obstacle la foscor que s'estenia demunt la terra pera que nostre delegat s'oferís a mostrarnos l'únich monument digne d'estudi que al viatjant ofereix lo poble. Y per ell acompanyats anárem á seguir la parroquial església de Sant Vicens. La portada del segle 15 al 16, que⁷ son arquitrau per graciosas columnetas ve á rematar ab un fullatge de delicada talla (dibuix n^o1). La nau esbelta del temple; son retaulle mayor de regulars pinturas; una estatua de Sant Sebastià; y la pica del aygua benehita (dibuix n^o2) cridaren justament nostra atenció en aquella

curta y precipitada visita. Lo Sr. Triadó ab son llenguatge expressiu, demostrá durant ella sos bons y lo concepte cabal que formavan de las obras d'art, criticant com moltes voltes ho havém fet nosaltres, la poca estima que per alguns son tingudas, donant lloch á ridícolas representacions de las imatges y á profanacions inconscients, á vegades, mas sempre sensibles. Costat per costat de la porta ab ajuda d'una débil llum que apenas podia resistir las corrents del aire, observàrem per indicació de nostre delegat una làpida cristiana de caràcters molt consemblants als del segle X, per més que sia posterior á aquella època segons indicarem. "Si fa per l'Associació —digué Mossèn Vicens— tindrè molt gust en regalarla". A tan galana ofrena y no moguts per posseir un objecte epigràfic quina importància podíam llavors apreciar, sinó animats per lo lloable desig de salvar-lo per a la història, accedírem en acceptar-lo y convingueren que al cap de quinze dies aniríem a recollir-lo. La extracció de la pedra no havia de perjudicar gens ni mica lo caràcter de la fatxada, y d'aquesta manera passant á enriqueir nostre museo, logràvam apartar-la d'ignorants que ab lo transcurs dels temps hauria seguit sent objecte de sos atacs involuntaris á aquellas lletres que no enteníen, y que sols per estranyesa los cativavan. Es inutil esmentar la bona impressió que va causarnos aquella troballa, tot ignorant encare son vertader valor. No'ns movia cap esperit de personal egoisme, tant sols obehíam al desig de salvar-la de més profanacions. La cosa s'ho valia. I pera produhir-nos satisfacció més legítima encare, vingué una carta de nostre delegat que no puch resistir a traslladar-la. Deya així:

2) Transcripció de la carta escrita per Mn. Triadú a l'AEC
(9 de gener de 1879).

"Mollet 9 de Jener de 1879. Sr. D. Josep Fiter. Mon benvolgut amich: ab lo cor ple de goig li escrich la present. Sens dubte lo dia que vingueren á aquesta rectoría va inspirarlo Deu. ¿Sab que aquella làpida empotrada en las parets del temple, espero que será una inscripció romana, ó millor dit, per desgracia, un fragment d'una magnífica làpida antiga? Quant va portarmela lo mestre de casas vaig observar ab sorpresa que a la part posterior tenía grans lletres, y escarbotant lo morter vaig obtindre lo convenciment de que algun ignorant havia trencat un magnífich exemplar epigràfich pera gravar los caracteres que vostés vegeren. Per sort lo haver estat aquella pedra empotrada en la paret, ha sigut son salvament puig mentres grans y petits tiravan á perdre la part visible, 's conservava intacte son revers. La puresa del marbre, sa espessor (nou centímetres), la perfecció de la escriptura, no 'm dóna dubte de

que fos aquella lápida esculpida en honor de Luci, governador ó prefecte de alguna província. es lo que hi pogut traure per clar, de las dos primeras ratllas, puig de las demás, totas truncadas res n'hi pogut desxifrar. Al anar a cloure la present torno á examinar la lápida, y em sembla trovar en la ratlla 6^a lo nom truncat de Trajá.

Disposi de son afm.-Vicens M^a. Triadó.”

Ab aquestos antecedents y contant ab lo decidit entussiasme del Sr. Triadó, bé podíam esperar que fora profitosa la excursió particular d'aquell día, encare que lo temps no fes causa comú ab tan falagueras circumstancias.

Los Srs. Arnet, Canal y l'infrascrit, arrivàrem doncs á Mollet, y á las nou del matí 'ns presentavem á la rectoría. En una de ses dependencies, nostre delegat s'estava desxifrant una per una las frases que formava la inscripció cristiana y 'l sorprengueren en tan digne tasca.

3) Visita a Can Borrell. L'enigma de la pedra de terme.

La Casa de la Vila de Mollet del Vallès.

Avans de visitar ab detenció lo temple, y de veure alt per alt la vila, refrescant los recorts historichs que conserva, pensavam anar á Galleg, antiga esglesia sufraganea de Mollet hont existeixen segons creu curiosas pinturas. Mes, una altre notícia vingué á cridar l'atenció dels excursionistes entre quins contàvem á nostre company Ciuró. Se'ns féu avinent que á mitja horeta? de la vila es trobava una casa nomenada Can Borrell, y en ella, una inscripció que ningú havia pogut interpretar. En apariencia, donchs, no anava a protegirnos la bona sort y dominats per la importància que tenia la nova lápida ja feyam plans ilusoris y fins nos la creyam nostra. En totas las excursions com en tots los actes de la vida, hi ha la part de desencant, la part cómica que podríam dirne, y si a vegadas un mal quadrat ó un mirall vell, així anomenats per son amo, revesteixen per nosaltres baix lo punt de vista de l'art circumstancias apreciables, altres las lloansas de determinats efectes, nos fan forjar ideas que á la vista es desvaneixen després. Aixó va succehirnos ab la decantada lápida de Can Borrell, que no entenia ningú, y va venir á resultar una fita ab sa inscripció de terme en aquesta forma:

*Lo xe
regall
refer
teix.*

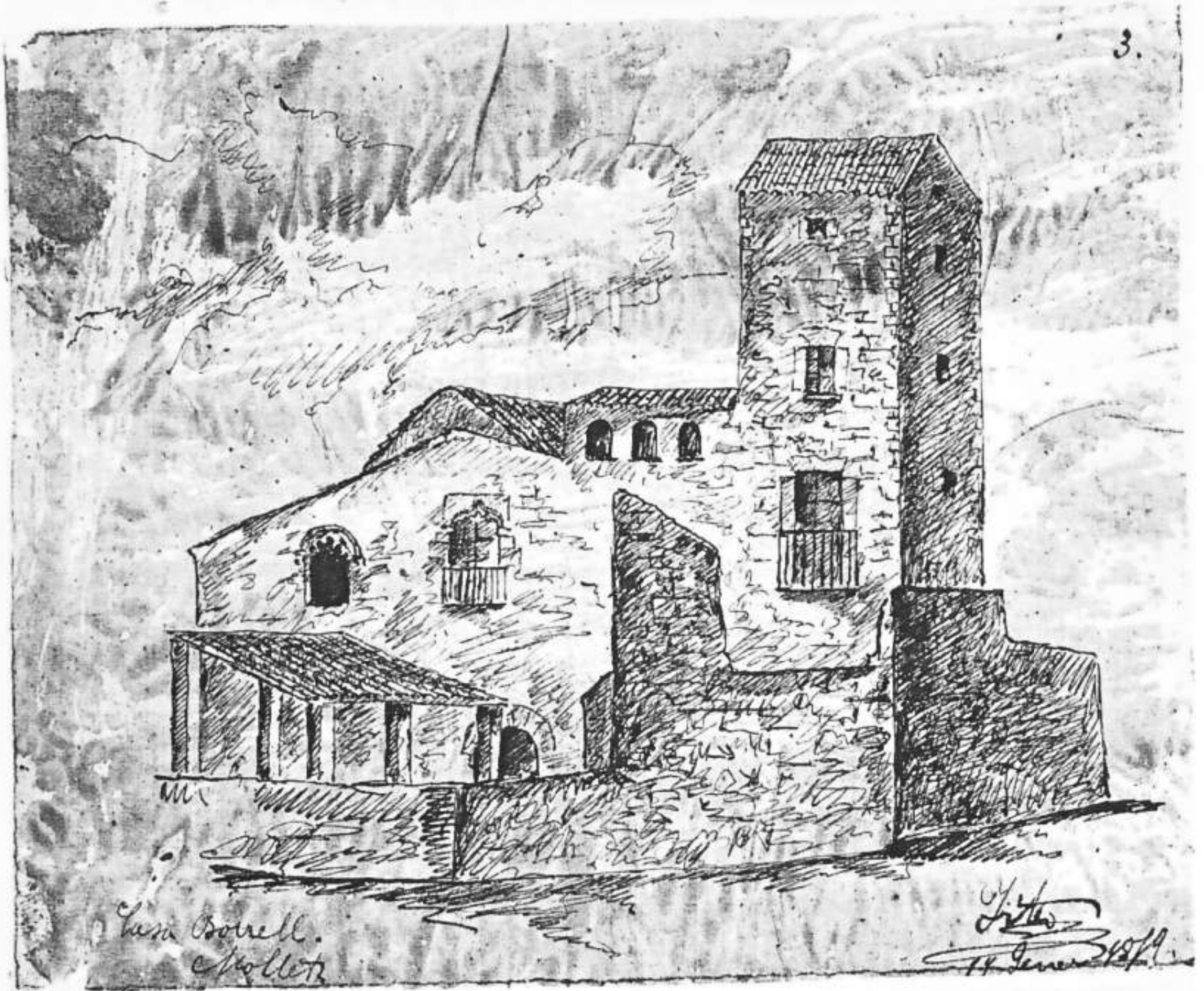
Com á contrapés de la desilusió que ens sorprengué la casa, edifici dels segles 16 y 17, que conserva tot son caracter (dibuix n^o3) vingué á atraure nostras miradas y fixantnos en los bonichs finestrals, notarem la falta d'un d'ells que per sort encare restava quasibé sancer entre la runa del pati. Gracias á las gestions del Sr. Triadó, que 'ns acompanyava en aquella visita, poguerem obtenir pera nostre museo dos d'aquells fragments abandonats, que tal volta haurían sigut colocats en lloch no molt aproposit com hi existeixen ja las ben acabadas testas d'altres capitells.

La pluja y la nuvolada que s'anava espessint per moments nos obligaren á retornar al poble. Era prop de mitxdia quant hi arribàram y atravesant la plassa los esbelts finestrals de antiga casa de la vila (segle XIV) y los adornats dels segles posteriors fins als comensaments dels XVI. No dech pas dirvos quant dignes són del detingut estudi, puig apenas y podriam quasi bé assegurar, n'hi ha un d'igual dibuix. Y ja que 'ns tornem á trovar á Mollet, avans de trasmetreus las impressions rebudas, del cas crech tributar una recordansa á sa passada historia, y ferveos algunes indicacions referintse á son actual estat.

4) Notícia geogràfica i històrica de Mollet, des de l'Edat Mitjana fins al segle XIX.

Situada la població á 12 kilómetres de Barcelona, partit judicial de Granollers, conta unas 324 casas, ab 1.418 habitants. La instrucció primaria ve representada per dos escolas municipals. La industria per una fàbrica de teixits de cotó; y sa agricultura per los productes de cereals, llegums, canem y vi. No trovantse la vila en un estat floreixent, gosa ab tot de tranquilitat, y 'l caracter de sos habitants conserva bona part de sa franquesa catalana.

Mollet ja existia al comensar del segle XII, puig avans no es tenen notícias d'aquell poble. Pujades, en lo tomo 8 de sa Crònica, ens diu ab son acostumat llenguatge parlant del senyor del castell y terme que "als 15 días del mes de desembre del any 1122 (segons consta en lo arxíu del capítol de Barcelona, y en lo llibre quart de las Antiguetats folio 145) posá en mans d'Olaguer y de son capítol, l'honor y la batllía de Mollet un il·lustre cavaller y molt principal, nomenat Pere Ramon. Aquesta acció es tingué per miraculosa y s'atribuí als mereixements del Sant Prelat: porque lo dit cavaller de perseguidor que avans havia sigut del Sant Arquebisbe y de sa iglesia de Barcelona, en lo sobredit mes, día y any de sa bella gracia, mogut de Deu y de son impuls sobirá, 's presentá devant de Sant Olaguer, demanantli perdó á ell y á tot lo capítol, dels agravis passats y de las sensrahons que havia comés,

Can Borrell tal com la va veure Josep Fiter el 19 de gener de 1879. Aquesta masia va despertar l'interès d'aquell grup d'excursionistes barcelonins.

dihent que en satisfacció y penitencia pública, á més de confessar públicament son passat pecat, li entregava y donava tot lo que queda dit. Lo Sant va agrahirlu y va conorthantlo, l'amonestá en Deu que perseverés en fer bé y que confiés en sa Divina misericordia que no vol la mort del pecador, sino que 's converteixi y visca."

Havém deixat la forma mateixa ab que ho expossa Pujades, perque aixís 's comprèn mellor lo fet.

4.1) La Guerra dels Segadors a Mollet.

En lo segle disset, quant la lluyta desesperada de Catalunya contra tot lo poder del Rey d'Espanya, protesta feta als despotichs actes d'un privat, mes, que conserva entre los crits de popular defici, la prova del respecte á la autoritat reyal, s'extremiren los contorns de Mollet ab la cridoria del combat.

Era lo dia 28 de Mars de 1642. Lo exercit català-francés comandat per La Mota, y entre quin se contava cinch cents mosqueters de Barcelona que comandava per deliberació dels Consellers lo Sargento Mayor Francisco Villa, presentá batalla prop de Mollet al exercit castellà, que comandava lo marqués de Pobar. Deixarém la relació d'aquell fet á un document de nostre arxiu municipal que fa referencia als actes portats a terme per lo tercio de Barcelona, avans indicat. Diu aixís:

"A 28 (de Mars) tocada la Arbolada, marxá la cavallería tras lo enemich que era cerca del hostel de la Grua y tingueren orde de seguirla y 'ns donaren orde, nos possassem los uns esquadrons cerca de una caseta, que es prop lo camí y los altres emboscats. Comensá la nostra cavallería á pelear valerosísimament y desbaratá los esquadrons del enemich prenentlos molts cavalls y passá paraula que la cavallería que estava á la retaguarda se avansás, la qual arribant allí prengué molts cavalls del enemich que anavan desmandats y sen anaven molts retirant los cavalls y veient lo enemich aquest desordre, los acometé y ells quant las gropas ab tota la brida marxaren devers nostres esquadrons atropellantlos y obligantlos á haverse de retirar ab molt perill de sas vidas; passada esta refrega procuraren recullir gent y refernos en Mollet y saben que lo señor de la Mota era en la vila de Granollers passant á vista del enemich que estava esquadronat sobre una pineda que és prop d'un forn de vidre camí de la Roca, anàrem a veure'ns ab sa excelencia y á pendre sos ordens."

En altre document sobre la derrota del exercit castellá que publica lo Sr. Balañuer en sa Historia de Catalunya, tomo 4rt, y diu referintse á aquesta

jornada que restaren presoners del exercit catalá fray Vincens de la Massa (?), tinent general de la cavallería enemiga, lo comissari general y tretse capitans de la mateixa arma, crehauts de Santiago, més de cinquanta oficials y molts altres cavallers, en termes que 'ls castellans perderen en lo combat més de mil homes entre morts, presoners y ferits.

4.2) La Guerra del Francès: la batalla de Mollet.

En los primers anys de nostre segle, un altre día de dol y de gloria, vingué á fer retentir lo nom de Mollet. Lo 20 de Gener de 1810 havían los francesos decretada l'anexió de Catalunya al Imperi, y com si aquesta noticia hagués irritat més lo coratge de nostres avis, en aquest poble contestaren á tan crudel com denigrant decret. Pochs días avans las tropas de Napoleón foren derrotadas á Santa Perpetua y quant no havían pogut encare referse, los generals Porta y Campoverde lo 21 d'aquell mes els presentaren batalla en Mollet. De moment la divisió francesa de Duhesme s'apoderá del poble y quant la victoria no 's decidia per a cap dels que lluytaven, lo heroisme d'un soldat espanyol feu obtenirla á son exercit. En la plassa havían situat los enemichs duas pessas d'artillería vomitant seguidament lo plom y lo ferro sobre 'ls defensors de la independencia nacional, que no podían contestar á la agressió per falta de canons. De sobte aquell home decidit, atravessa temerariament la pluja de balas y clava sa bayoneta al artiller que anava á aplicar la metxa. Lo fruit de la jornada fou fer presoner un esquadró de coracers, los dos canons y municions de guerra, una bandera y la dispersió complerta del exercit francès, que va perdre 900 homes, restant en poder de nostres avis lo comandant general de la divisió enemiga.

5) Continuen la visita a l'església parroquial.

Aquestos són los fets més culminants de la Historia de Mollet, retornem are á nostra tasca. Una á una visitárem las dependencias de la esglesia, de primer ja n'havém esmentat lo més digne d'estudi. Al baixar del campanar y arreconada prop de la paret hi trovárem lo cors de l'estatua de Sant Vicens qu'antigament adornava la portada de la esglesia y que mans profanas d'allí l'arrabassaren, pera deixarla en un deplorable abandono. Lo Sr. Triadó nos la oferí també, dient que més valía que estigués a nostre museo que no pas tenirla de tan mala manera y al cap d'uns quants días de possehir ja aquell reste, nos escrigué remetentnos lo cap que faltava y que gracias á sas continuadas investigacions va trovar al peu d'un dels altars.

Novament nos fixárem en lo retaule major, representant alguns passos de la vida de Sant Vicens. No poden de molt compararse per sa execució ab las taulas consemblantas que antigament adornavan la esglesia de, mes la composició d'alguns d'ells és bona y per lo que respecta á la indumentaria en general, són bastant regulars. Enquadrant lo retaule algunes agullas sobredauradas en quin treball 's nota la decadensia del art.

Eixint de la esglesia á una esquerra 's trova la pica del aygua beneita de que vos hi parlat. Está esculpida en marbre y rodejada per algunas testas toscament executadas representant alguns cavallers. A primera vista, l'arqueólech faría remontar aquella obra á un época molt llunyana, puig fins té alguns punts de semblantsa ab algunas que nos en quedan dels primers temps de la decadensia greco-romana. Mes, fixantse bé ab lo dato que vaig á donar-vos, 's destrueix aquesta suposició. A abdós costats de la pica 's nota sobresurtint, lo escut de Mollet, y com ja savém que desde 1122 aquesta casa era feudataria del bisbe y capital de Barcelona, havém de creure que no 's remonta la pica més ennlá del segle 12, essent tal vegada una de las demostracions de retractació feta per lo noble Pere Ramon.

Avans d'entrar á la rectoría, nos fixárem en un escut d'armas demunt de la porta d'un edifici situat al peu de la escala que condueix á la actual casa de la vila. Per la importancia que pogués tenir pera la heráldica catalana, vaig copiarlo. Representa un rat penat, reposant al cim d'una torra. (Vegis dibuix n° 4)

6) Viatge de tornada a Barcelona.

Explicació de la làpida de Mollet i comiat.

Lo cel seguía cobert per una compacte nuvolada y amenassava tempesta. Aixís, donchs, ja prou satisfets de nostra sortida, nos disposavam á partir cap á Barcelona. No 'ns fou possible retrovar cap home que s'oferís á portarnos la pessanta làpida fins á la estació de la ferrada vía, y carregantnosla á coll per estonetas, emprenguérem la ruta, portant també duas balas rasas del temps dels francesos, que recordan lo combat de Mollet y que foren altre de tants donatius fets á la Societat per Mossen Triadó.

“Lo llegir fa perdre lo escriure” diu un de nostres adagis y seduhits per una indicació que nostre delegat va fernos respecte á certa làpida que ell suposa important y que resta oblidada sota las fonts baptismals de Moncada, nos passá lo temps sens adonarnos en y per efecte, avans d'arribar á la estació, xiulá la locomotora y 'ns deixá lo tren.

R.

Fiter també va dibuixar la porta de l'antiga Església parroquial de Mollet del Vallès, així com diversos detalls de la mateixa. En una casa de la plaça va veure-hi aquest curiós escut amb un rat penat i una muralla.

Una nova circumstancia desfavorable no ens desanimá per aixó y decidirem, facturant la lápida, seguir la vía á peu fins á Sant Andreu de Palomar. Aquesta ruta nos doná ocassió de esmentar fets historichs y d'atmirar magnífichs paisatges, ya veyam la forma típica del turó de Moncada destacar-se il·luminat per un débil raig de sol, com amenassar tempesta furiosa demunt per demunt de las montanyas qu'envoltan Reixach, Martorelles y Sant Fost y entre la carena quins peus besa lo antich Lubricatum 's dibuixava ab variats colors lo Montserrat. Després la fosca ja envolcallava la terra y com á fantastica impressió recordo la despullada silueta d'algun arbre y la llum d'alguna masía, que 'ns feya avinent la tranquila calma de que sos habitants disfrutavan y per fi lo xiulet que 'ns avisava la proximitat del tren.

Avans de montarhi pera retornar á nostra ciutat benvolguda, permeteu-me que vos diga quatre mots referents á la lápida cristiana y romana retrovada á Mollet. No té la primera importancia directe per son contingut: és una inscripció mortuoria del segle XII, mes quins caràcters epigráfichs són ben semblants als del X. Aixó no obstant l'època fixa (1142). És una pàgina preciosa del art epigráfich malmesa per la ignorancia que l'ha feta víctima de sos destructors intents. Per lo que fa á la inscripció romana, nostre savi soci honorari lo P. Fidel Fita va ferme las següents observacions á ma consulta, observacions que copio per si algun de mos oyents las ignorés. Diu aixís:

(No reproduïm l'estudi i transcripció fets per Fidel Fita ja que van ser publicats íntegrament en el volum 9 de NOTES de 1995, a les pàgines 84-87)

Tal és, senyors, la importancia que lo erudit P. Fita concedeix al fragment que tenim en poder de nostra Associació benvolguda. S'está gestionant pera investigar ahont para lo de Mataró, y qui sab si també podria estarhi relacionada la lápida que havém dit es trova en Moncada.

Veus aquí los resultats qu'obtinguérem en nostra excursió á Mollet. ¡Vulla Deu que sian totas tan profitosas pera honrar més y més lo nom y 'ls actes de la Associació d'excursions Catalana!

He dit.

Joseph Fiter i INglés

. Mars de 1879"

NOTES

1. Vull donar les gràcies al senyor Francesc Beato, vocal de la Junta Directiva del Centre Excursionista de Catalunya el qual, molt amablement, em va proporcionar l'acta (datada el març de 1879) i els dibuixos de l'excursió del 19 de gener de 1879. Hi van participar, a més de Josep Fiter, Ramon Arnet i Canal i Ciuró.

2. Els tres dibuixos de Mollet es troben emmarcats, al costat dels d'altres poblacions catalanes, en un quadre tapat amb vidre que és situat en un dels passadissos de la seu del Centre Excursionista del carrer Paradís.

3. Vicenç Plantada difondria els mateixos fets històrics a través del seu magnífic relat Batalla de Mollet del Vallés, publicat l'any 1883 en la revista La Renaixensa.

4. Ramon N. Comas, Butlletí del Centre Excursionista de Catalunya, any XXVIII, gener de 1918, núm. 276, pàgs.8-17; Gran Enciclopèdia Catalana, volum 7, 1981, pàg. 494.

5. El cap d'aquesta estàtua va ser donat al Museu per Mn. Vicenç Triadú el mateix 1879.

6. Carta de Francesc Beato datada el 10 de setembre de 1996.

7. A causa de la cal·ligrafia, algunes paraules de la crònica de Josep Fiter eren del tot intel·ligibles per la qual cosa hem optat per deixar un espai buit subratllat. Pel que fa a l'ortografia, hem respectat la que va fer servir l'excursionista barceloní que està, evidentment, sense normalitzar.